

Glimtvisa, skärviga upplevelser

I vad mån kan poeten gripa in i världen? I vad mån blott bevittna den? Camilla Hammarström läser Marie Silkebergs trehundra sidiga diktsamling *Atlantis*, en fragmentarisk berättelse om det redan förlorade.

I två av sina dialoger berättar Platon om öriket Atlantis, som en gång var det mäktigaste landet på jorden. På grund av invånarnas växande girighet och omoral drabbades det emellertid av gudarnas vrede och sjönk ner i havet. Att Marie Silkeberg valt att ge sin världsomspännande nya diktsamling just namnet Atlantis tolkar jag som en utsaga om att vi lever på randen av en katastrof, att girighet och våldsamhet kommer att slå tillbaka mot mänskligheten. Silkeberg förhåller sig till den här undergångstematiken mest explicit i titeln, den fungerar som en rubrik som färgar läsningen. Själva den poetiska texten är mer krasst konstaterande än dovt stämningsskapande.

Subjektet är ett vardagligt du som är på resa i en verklighet full av konflikter och orättvisor. Det är ett du som lever med de vita privilegierna, som rör sig över jordklotet och tar in omgivningen, känner in atmosfärer, avlyssnar röster. Dikten påminner om en reseberättelse, i den meningen att världen är ett objekt för iakttagelser som ska förmedlas till läsaren på ett mer eller mindre genomskinligt språk. Den resandes blick kommer utifrån, det som ses kommer emot henne utan något större sammanhang. Bilder som tolkas, eller bara strömmar förbi blir delar i en mosaik.

En man springer skrikande över gatan.
Du ser att han lämnat en väska öppen.
En halv baguette på trottoaren.
En kvinna i trasiga kläder går mot dem.
Vänder huvudet mot dig. Säger något du inte förstår.

Samlingen byggs upp av sådana ögonblicksbilder där duet betraktar omgivningen. Platserna på jorden avlöser varandra, men förhållningssättet är det samma. Den resande badar i sinnliga intryck, rör sig genom landskap och gatumiljöer, äter exotisk mat, stiftar nya bekantskaper, lyssnar på människors samtal.

Man piskas för olydnad i khotlan säger de.
Korruption säger de.
Svartlistade journalister.
ANC sold their souls.
Det hade blivit krig annars.
Om de inte sålt ut allt till de utländska investerarna.

Dikten stannar inte upp i någon fördjupning utan rör sig i telegramstil ständigt vidare mot nya intryck. Besöken på jordens olika punkter binds samman i en generell erfarenhet av världens elände, något poeten tagit på sig att rapportera om. Frågan är hur dikten skiljer sig från det dagliga nyhetsflödet. Vad är det poesin kan göra som är så speciellt? Jag tror att det bland annat är att skapa en förtätad varseblivning där språket självt är med att generera mening som inte bara existerar på det diskursiva planet. Att den gör språket delaktigt i det som beskrivs.

I *Atlantis* förlitar sig Silkeberg emellertid i stor utsträckning på det diskursiva, i avlyssnandet av röster, i den observerande beskrivningen av platser och människor. Det rör sig inte om en poesi som knådar språkmaterien. Om världen känns fragmentarisk i samlingen så beror det inte på språket. Det fragmentariska beror snarare på att perspektiven ständigt skiftar och att platserna förefaller utbytbara. Vad som däremot gestaltas är resans olika rumsligheter: ljus, väder, atmosfär. Och de är förankrade i det upplevande duet. Det har ingen betydelse om det befinner sig vid vulkanen Bárðarbunga på Island eller i Gaborone i Botswana, vad som står i centrum är hela tiden den personliga upplevelsen.

Jag förstår det som att Silkeberg genom att korsklippa den egna erfarenheten och världens händelser vill ge sin poesi en politisk tyngd. Här finns en tilltro till själva benämningarna, att det i sig ska få omvärlden att träda närmare läsaren.

Den motvillige kungen.
Visar er byn.
Det nästan färdigbyggda biblioteket.
Säger att han låtit bygga sjukhus.
Och barnhem för barnen som förlorat båda sina föräldrar i epidemin.
Aids. Säger han inte.
Tredjedelen av befolkningen.

Det rör sig om ett benämning av sådant som man som sagt många gånger känner igen från nyhetsrapporteringen. Korta nedslag som bryts av att perspektivet skiftar. Resenärens upplevelser är fragmentariska. Silkeberg kommer åt den där vanmakten inför tillståndet i världen som många människor känner. Och det är den vanmakten som *Atlantis* gestaltar, det privilegierade duets våndor. Vad hon inte kommer åt är de politiska skeendernas dynamik, eller erfarenheten hos dem som drabbas av den. Det kanske inte heller är avsikten, men jag får intrycket att denna storsatsning på över trehundra sidor har ambitionen att vara någonting mer än ett uttryck för subjektiv upplevelse.

För jag läser duet som ett ställföreträdande jag, att det är egna resor som ligger till grund för dikterna. Jag tror samlingen är ett försök att skriva fram en globaliserad verklighet och de spår den sätter i de enskilda människornas liv. Den vill också föra fram ett budskap till läsaren om att engagera sig mot dessa verkningar, den vill vara en ögonöppnare. Men texten förmedlar inga specifika perspektiv; krigen, fattigdomen, flykten beskrivs snarare emblematiskt, som något lätt igenkännbart. Det har mer karaktären av exempel än av levd erfarenhet.

Den andra halvan av samlingen skildrar en kärleksrelation mellan duet och en man från Nigeria. De träffas i olika städer världen över. Det är en skildring av avstånd och punktvis närhet. De kommer från helt olika verkligheter, men försöker hela tiden överbrygga gapet mellan varandra; anropar varandra, både då de är nära och då de är på olika platser på jordklotet.

You look sexy säger han i morgonen.
Vem pratar du med frågar du.
You.
Vad vill du frågar han.
What makes you happy.
Du kunde svara fuck.
Men gör inte det.
When you fuck me.
Small things svarar du.
Sacrifices then.
Att du kom hit. Hela den långa vägen.
Du ser hans örons vindlingar. På restaurangen.
Som om du inte sett dem tidigare.

Meningarna på engelska, som jag tidigare funnit väl anspråksfulla i Silkebergs poesi, fungerar mycket bättre här genom att det är det språk de älskande talar med varandra. Samtalen handlar om allt och ingenting. Om den politiska situationen, rasismen, den kapitalistiska utsugningen. Om att vilja vara nära, att inte vilja skiljas, vardagliga iakttagelser. Hela tiden finns jordklotet och dess meridianer närvarande, som de älskande flyger över för att mötas, de som ibland utgör gränser mellan fattiga och rika. Och gryningens och skymningens dygnslånga vandring över jorden. Det är stundtals vackert och gripande. Den

här delen av samlingen fungerar smidigare. Det lakoniska språket blir till ett uttryck för de älskandes oförmåga att kommunicera och en starkt undertryckt längtan att förenas, att lämna allt och bara få sjunka in i varandra.

Även i denna del är den politiska kontexten flyktig, läsaren bjuds spillror av resonemang, brottstycken av erfarenhet som flimrar förbi i texten. De fungerar som en markering av en politisk verklighets närvaro, som duet är skyddat från men får ta del av glimtvis. Just den här glimtvisa, skärviga upplevelsen av världen har något apokalyptiskt över sig som anknyter till titeln. Det går inte längre att se några sammanhang. Konsekvensen är att det är för sent för några visioner om en annan verklighet. Civilisationen sjunker ohjälpligt. Poeten kan bara uppgivet konstatera faktum.

LYRIK

Atlantis

Marie Silkeberg

Albert Bonniers Förlag 2017

Författarfoto: Åsa Sjöström